HE 38/2025 vp: Hyvinvointi-alueiden rahoituksesta annetun lain muuttaminen

Konsta Lavaste
Erikoistutkija

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

30.5.2025

HYTE-kertoimen painoarvon nosto

- THL kannattaa maltillista nostoa (1 % → 1,5 %)
- Perustelu: lisää kannustimia terveyden edistämiseen
- Nosto kannattaisi kuitenkin tehdä alkuperäisen esityksen mukaisesti laskemalla asukasperusteista osaa 0,5 %-yksikköä
  - Asukasperusteisen osan olemassaolo suosii runsasväkisiä alueita, koska asukasmäärästä kompensoidaan kaksinkertaisesti
  - Siksi THL ei kannata esityksen lopullista muotoilua, jossa sekä asukas- että tarveperustaista osaa lasketaan 0,25 %-yksikköä
- Huomio: THL uskoo, että jonkinasteinen verotusoikeus hyvinvointialueille olisi luultavasti toimivin tapa parantaa rahoitusmallin kannustavuutta
  - Lisäisi alueiden kannusteita budjettikuriin, sillä alijäämät jouduttaisiin kattamaan epäsuosituilla veronkorotuksilla
  - Riski siitä, että alueita jouduttaisiin pelastamaan lisärahoituksilla (eli pehmeän budjettirajoitteen ongelma), pienenisi merkittävästi

HYTE-kertoimen laskentatavan täsmentäminen kannustavammaksi

- THL kannattaa molempia alkuperäisessä luonnoksessa esitettyjä laskentatavan täsmennyksiä
  1) Indikaattoreiden arviointi suhteessa edelliseen vuoteen (ts. ei absoluuttisena muutoksena)
  2) Tavoitearvon saavuttamisesta alueelle täydet pisteet (riippumatta muutoksesta suhteessa edelliseen vuoteen)
- Perustelu: lisäävät kannustimia paremman lähtötason alueilla, joilla parannusten saavuttaminen vaikeampaa

HYTEn perusteella kohdennettavaa rahoitusta ei otettaisi huomioon aluekohtaisissa siirtymätasauksissa 2026

- THL kannatti
- Perustelu: lisää rahoitusmallin kannustavuutta
- Ehdotus jätetty pois lopullisesta esityksestä, koska vähentäisi joidenkin alueiden rahoitusta liikaa. THL katsoo, että **tämä voi olla perusteltua** rahoitusvakauden näkökulmasta.

Kertaluontoisten säästöt siirtymätasauksista vuosina 2026 ja 2027

- THL ei kannata uusia leikkauksia sote-palveluista, koska niiden suorituskyky on ensiarvoisen tärkeää koko yhteiskunnan toimivuudelle
- Erityisesti THL vastustaa kertaluonteisia ja/tai yhteen alueeseen kohdistuvia leikkauksia
  - Sovittuja sääntöjä rikkovilla leikkauksilla on haitallisia käyttäytymisvaikutuksia: lähettävät kaikille alueille viestin, ettei kannata tehdä ylijäämiä, vaan nollatuloksia (ts. luo tehottomuutta)
  - Tällaisten käyttäytymisvaikutusten hintalappu voi helposti olla moninkertainen saavutettuihin 35 M€:n säästöihin verrattuna
  - Lisäksi taannehtivat lait aiheuttavat merkittävää mainehaittaa rahoitusjärjestelmän uskottavuudelle: alueiden on voittava luottaa ennalta sovittuihin pelisääntöihin
- Säästöjen toteuttaminen olisi tarkoituksenmukaisempaa tehdä joko (a) pysyvästä siirtymätasauksesta luopumalla tai (b) laskennallisen jälkikäteistarkastuksen osuutta leikkaamalla

Päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin vuoden 2023 kustannustietojen perusteella

- THL kannattaa
- Perustelu: koska soten kustannusrakenne muuttuu jatkuvasti kohti vanhusten- ja sosiaalihuoltoa, on painotuksia syytä tarkistaa tasaisin väliajoin
- Samasta syystä THL ehdottaa siirtymistä 3 vuoden päivityssyklistä vuosittaiseen päivityssykliin, jossa painot tarkastettaisiin rahoituslaskelmien päivityksen yhteydessä

Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella

- THL kannattaa tarvekertoimien huomiointia kahden viimeisimmän vuoden keskiarvona
- Perustelu: parantaa rahoitusmallin ennakoitavuutta ja vakautta
- Käytäntö on voimassa toistaiseksi ja THL kannattaa siitä luopumista siinä vaiheessa, kun tarveketoimien muutokset tasaantuvat
  - Vakaus lisääntyy kun diagnoosien toimittaminen alueilta THL:n rekistereihin paranee, vaikkakin tarpeessa tapahtuu myös luonnollisia muutoksia
  - Perustelu: taloudellinen vakaus voi kärsiä myös siitä, ettei rahoitus seuraa riittävän nopeasti todellisia muutoksia palvelutarpeessa